

ספר

שאלות ותשובות

האלף לך שלמה

אלף ומאתים שו"ת על ד' חלקי ש"ע שהשיב להלכה למעשה בפלפול
סמן אא"ז הרב הגאון האמתי רבן ומאורן של ישראל קדוש עליון

מן שלמה קלוגר זצ"ל מבראדי

התשובות היקרות והנפלאות ההן אשר כל רואיהן יתנו תעודתם כי עוד לא בא כבושם
זזה במחנה העברים היו מפחרות ומסורדות בכל חיבוריו הרבים והעצומים עד שקמתי ונתעוררתי
אני נבדו בשמו שלמה קלוגר להעריך להעתיק ולהוציאן לאור עולם.
התוצאה שנרפסה בלבוב בשנת עת"ר ספה תמה כולה גם יד המלחמה היתה בה לרעה
לכן נתעוררנו מחדש להחזיר עטרה ליושנה להוציא לאור את כל הד' חלקים על ארבעה ש"ע אשר
כפי התוספות החדשות יכיל האלי"ש אלפיים שו"ת תחת האלף ומאתים וחלקנים לארבעה חלקים.

חלק ראשון

כולל

ארבע מאות שו"ת על א"ח

בתיקונים רבים והוספות חדשות ויקרות. והתוצאה השני' הלו היא העקרית.

כל מקום שנמצא כוכב (*) הוא תוספת חדשה מבתי"ק.

ביאליגורי 1933

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח

www.daat.ac.il

מכתב לתוצאה ראשונה

מהרב הנאון המובהק מאוה"ג מו"ה אברהם בנימין שליט"א.

דירתה עלי יד בני יחדי ומכיבי הרה"ג החר"ף השלם הנביר מוה"ר שלמה שליט"א וכי הודיעני בשורה כי עלתה צירו לקצן מחבורי אהמו"ר גאון ישראל ז"ל השו"ת הגאונים לדינא שהשיב מר אבא ז"ל פעם בקלרה בעובית הפלפול מחמת נחיצות השואלים לידע דבר ה' זו הלכה להורות כדת של תורה ופעם בפלפול קצן הכל לפי הענין חמור וקל כאשר כתב בעלמנו בספרו פוטו"ד מהד"ג ח"ר סי' קצ"ח וז"ל הטהור. הנה מ"ש שמשו"בתי הוא בלי פלפול מנין לנו מן התורה מן הנביאים ומכתובים שמשו"ב לר"ך פלפול ומזקקים אתבוקן הראשונים שהשיבו הכל בקלרה וגם הנ"ב שהי' אחרון לפעמים משי"ב בארובה ולפעמים בקלרה והכל לפי הענין ובפרט וכו' כענין שאלה המפורש בש"ע וכו' אין מן האור"ך לפלפל יתחוב לי קו' חמורה וזכרונה אזי אפלפל עמו באריות בעוה"י עכ"ל. והנה בני שיח' העלה אותם על מכשם הדפוס בקראו שם האל"ף לך שלמה ושמתיו מאור על הכשורה הטובה הזאת כי ידעתי גם ידעתי אשר החיבור הזה רבים יאותו לאורו בעוה"י ובפרט בזה"ו האומרים לקולרים ה' עמכם וכבוד אהמו"ר רבנו ז"ל אשר ה' שר התורה ועמוד הוראה נחנך מאד לכל הוגי תורה עם הרבנים היושבים על מדין החיבור היקר הנוכחי המכיל בקרבנו על אר"ח וי"ד לנד שש מאות משו"ב הכל בציוון כאשר יאלו מעט קודם אהמו"ר ז"ל בלי שום גרעון וחסרון. ואפריון ממני לבני הרב שיח' שהביאו לנו מעטמים הללו וזכות אהמו"ר הנש"ק י"ע יגן בעדו להאריך ימיו ושמותיו כטוב ובנעימים ויזכה לראות ברי"ב בתורה בעושר וכבוד וה' יטי' בעושרו ובתומכי ידו להדפיס בקרב גם הח"ס על אהע"ו וחומ"ו וכן יתר חיבוריו כנפש המעמיד כוונת ה' לחושש אשר ישועות בו מקיפות שנת עת"ר:

הק' אברהם בנימין קלוגר בהנאו מהרשיק וד"ה.

הקדמה לתוצאה הראשונה.

אלה דברי בעל המו"ל נכד המחבר, לכבוד זקנו מדבר.

באורך רב כאשר ראו עיניהם באלו שכבר הוסיפו ע"פ תוצאת אין קץ לעוביו ולגודלו ואין סוף לרחב סדרתו אכן אל יתמו על החס"ך ומבטחי אשימה כאלה המעיינים הנאמנים כי אחר התבוננות יתנו לשעלי צדק דיברכוני בגלל מלאכתו זאת באמת וצדק. הסכת ושמע הן זאת לא נוכל כחד כי לדאבתנו זה ימים כבירים אשר קרן התורה ירדה עשר מעלות אחרנית מעת עלה האר"ב על מכצרי בת יהודה הרם כל גאות יעקב זקני התורה משעה שבתו בתורים מנגינתם גם המדה הטובה היקרה אשר התפאר בה בני עמנו לרכוש לו כל איש אוצר ספרי רבנו גאוננו מדור דור כאשר היתה בימים הראשונים כמעט אבד זכרה ומתעמים טועמים המה בתוכנו בני עלי' אלה אשר מחדרי משכיותם יאצילו גם לכבוד תה"ק דרשו נא ממר"ם ושמעו ריגונם אין ספרי מאורינו אשר ה' לנס עמים האירו פני תבל בחיבוריהם מנחמים בקרן זוית אין שואל

בך תהמי עלי נפשי כהמות ימים רגשי לבני דאל יוצר כל אשר ה' במעויו ויעזור לי ברוב חסדו להוציא לאור באור החיים עוד גרעין אחד מאוסמי המון תבואות שדה התורה והחכמה אשר צבר כחול הים מר זקני הגאון רבינו ז"ל אשר עליו ועל חיבוריו מתאימים החרוזים בשה"ח נבוכת כל עשתות ותבלות כל חשבונות וכל שרעמים וכל ההודים נלאו לתת בו שיעורים. והנה לבני יאמר לי כי רבים אשר יביטו על שם הספר הלי ובבחינת בבחינת החיות יקבלוהו בהרגשות שונות והזות פניהם יגידון אותות מהמוגן שם רבינו ז"ל ומרובי ספריו שלא קדמוהו יצור אדמה מעולם אשר אונם לקחה שמך מנהו יתארו כדמינם כי ספר היוצא ממכשם הדפוס הנושא את שם מחברו רבנו הגה"ק ד"ל וטה גם תשובות לשואלי דבר ה' זו הלכה אשר זה דרכו בקדוש ה' להשיב לאלמים ולרבנות ולצלל בעומקא דרינא לברר הלכה ברורה כשלמה

הקדמה לתוצאה הראשונה

האהבים שערי ציון המצוינים בהלכה ימצאו בדבר הפס' והאיים דברי הספר היקר הזה להתשפשפ' בין כל הוגי דת תהי' כי רב טוב חדש תעמק' צמח בקרבנו ודרושים הם לכל חסדי בני האדם נולם דברי אלה יספיקו למדי הצדיק כדרכ' הספר הנכחי הן מסאת תכנתו הפנימי שש מאות שרת יקרות תסלואת על שיע' ארח וירד לכד' הן מסאת תכנתו הצייתי וכצייסיתי אצפה כי המכניס דבר לאשורו יכירו כונתו הרצוי ומטתו העוה להפיק אור תורת רבינו ד' ע'ס תבל ויביא לי את מנחתם תודה על אשר העשרתי ספרות תלמודנו בהספר האלף לך שלמה ומרכיב יחי' להביא את ברכת ה' כבתיהם. וקנצי למילי מאת אשר החילתי להורות ולברך לאל הטוב אשר עזרני עד כה וכפי פרושות השמים ולר' אלחי אבותי תסלתי כי ידו הרחבה תסכני לבצע מעשי כדוב' סאר הדר להוציא לאור גם החלק על אהע'זו תרם אשר לא נוסל הוא מהחלק הזה עם הערותי אשר כניתיס אלף לספה גם החיבור ארעא דרבנן למהרש"ק כללים יקרים בשם' ופוסקים אשר זה רבות בשנים עברתי לכתב תהי'ק ולכתב הוגי' ומקרי' ולכתב רבינו הגאון הקדוש ד' זכותו יעמוד לנו לדוד דוריס. א"ד הכרח היום יום ג' לסדר כל סריו קדוש הגללים מ' למביי עתיר' לפ"ק אוסמריק.

הקי שלמה בלאאמרי הגאון מודר'א"ב קרונר שלימ'א :

דברים אחרים לתוצאה השני' מאת הרב המעריך והמסדר.

ד' בקיצורם הנסלא וכן הלך נפש של רבנינו ומאורינו גדולי האחרתים ד' להתהלך ברחבה יתירה בו התלכדו ולא התפרדו כי סעס על ענין קל בלי מקור בשם' הניף ידו בעים רחוי חיבר קומטרס גדול ורחב ידיס עד אשר הי' לספר שלס כמו הספר 'מניני ארץ ישראל' אודות. מעת רמבעיה' אשר גדולי דורו הכיעו השתוממת רחם לרחב לבו הפהור ופעס בענין חסוד מאוד אשר השואל דימה כי ירחיב הדיבור לסאוד תהי' להיסוך כי סקר כל תמצית הש"ס' והפוסקים בסקיה' אות ובטלים מתונים בא אל נקודת האמת הוציא משפטו אם לשכס או לחסד כמו קרטתנו הגאונים ר' שירא' ור' האי זכרס לברכה וגם בזה הביא את רואיו לידי השתוממת כאשר יוסור מה בתרש ועי'ז

שואל ואין דורש ואין מבקש באין זכרון לראשונים וגם לאחרונים ורובם מאחיי אשר לא השם אלה חכמה ורוח אלהים מרחפת על פניהם תורת חכמנו גאוננו ד' אהובה בעיניהם עד למאד ימצאו רק לנכח' להאציל קרן זוית בחיבתם במחלקת קטנות עבור ספרי קרשינו חיותר נחוצים אמתת משפטנו זה ראינו בנלוי עינים באיש אשר הגישו לפניו חיבור גדול מגאון עולם אשר בכבודו התימר ולשמו ולזכרו תאות נפשו ונאלץ לרהותו מאסס מקום לו בחיבתו, תמתת גורל ומצב ספרי חכמנו מאורנו ד' עמדה לנגד עיני עת עמדהי על הפרק ושקלתי במאנוי משפט אם להרסיס איזה חיבור ספרן רבינו ד' או להדול מה ואחרי אשר הקרשתי עתי ועמי למטה הנשגבה אשר עלי' ירוצון ויכתנו סרעפי לבני להפיק תורה חכמה בישראל להגדילה ולהאדירה קרבת אל המלאכה ובחרתי מהטן אוצרו חוסן כל רק התיבויים אשר עליהם לקחת כי יחדו מנימה בין החדדים על דבר ה' באין הברל ומכל אלה נתתי משפט הכבורה להחיבור הנכחי וכללתי איכותו הנסלא בכמת סעס ובאמת נכלל לומר עלי' ראה זה חדש הוא כי התוליות הכבת אשר מביא לנו הספר הזה א"א לפוסרן רק זאת נאמר כי כמעט הכרחי הוא לכל איש אשר בשם ישראל יכונה דבר השוה לכל נפש וגם גדולי ישראל

דברים אחרים לתוצאה השניה

5 ג

הייתי להסתיק באמצע ובמשך הימים הללו חוקן עלי דברי המר"ל הרבני הנכבד מריה נתן נטע קראנענבערג נ"י בעל בית הדפוס המפורסם בק"ק בילגוריא אשר הוא גם הוא המפרסם את הספר, ובחירת בחיים" ובמסע בלי כוון נעתרתי לדבריו ומסרתי לו את הזכות לחלוטין לקנין עולם מהספר, האלף לך שלמה" עם כמה הוספות חדשות שרית יקרות וכמה וכמה תקונים כי בדפוס הראשון עשו בו הרבה קמטונים עד שכמעט כמה תשובות בלתי מובנים ה"י הרי לי עבודה ויגיעה רבה עד אשר טלאתי את כל החסרים מן הכתי"ק אשר בירי אשר עתה נוכל לומר עליו כי הוא ספר שלם בלי שום חסרון וגרעון ואצל כל תשובה חדשה הצנתי כונכ קמן למען הכר בין החדשות להישנות ועוד ידי נטויה א"יה בקרב הימים להוציא לאור גם את החלק על אהע"ז חר"מ ושמה יראו נפלאות אשר לא ה"י עד היום הזה, ואליכם אישים אקרא קחו את המטמון היקר הזה להגיה ברכה אל תוך בתיכם ולא ימוש הספר האלי"ש מעל שלחנכם ובפרט בימי השבחות ובימים הטובים ובזכות זה וזכות דמון רבינו שבגולה ז"ל יעמוד לנו לעד ולנצח נצחים. א"י הכר"ת היום כ"ט תמוז התרצ"א לפ"ק ווינה.

בהגאון מוהר"ב קלנר מבראד.

וע"ז זכה כי ספריו הקדושים נתקבלו בכל התוצאות ישראל, וסיפר לי האיש אשר עסק בתוצאה הראשונה בהפצת הספר כי התנתן במכונן כי לא כשאר ספרי חכמי הזמן ספרן דמון ז"ל כי לכל מי אשר הושיט את האלי"ש לקנותו וכאשר פתח וקרא בו שתיים ושלוש דלתות מיד התיר צרור כספו ושילם כפי אשר השית עליו גם כצא בחזירתו בכמה עירות חכמי לב אשר כבר ה"י שנור על לשונם הספר האלי"ש אך הכל תלוי במול אפי"סית שבהיכל כי חלק גדול מהם צלחה למדינת רוסיה ובימי המלחמה נאכדו מתוך דקהל ואבדתי כל המטמון הרב אשר שקעתי בהוססתו גם בארץ מגורי יד המלחמה המהסכה היתה גם לרעה עד כי רק ועיר שם נשאר במדינתנו, והנה נגשו אלי רבים וכן שלמים להרשים אוד השעם את האלי"ש ומתחלה סרתי בדבר יען כי נדע לי דרכו וטבעו של אא"ז ד"ל כי בעולם לא הסכים להרשים הישנות מחדש רק להרשים החדשות התחלתי לסדר ולהרשים את הספר, ובחירת בחיים" ששה חלקים שרית על אריה בפלטפור עצום ויקר אשר המה ממש יחידים במינם כאשר תחזינה עיני הקורא כאשר יצא לאור עולם אריה אך רבות מהשבות כלב איש כי נאלין הק' שלמה

פתיחה.

אבל זולת זה גוף הדברים אין שבחו ית' כיון ההדיבור הוי סבע ויכול לדבר בפיו אף דברים אחרים דברי חול והבאי אבל השמים ואינך כיון דבאמת אין להם מה לדבר שום דבר רק לפניו ית' יש להם פה א"כ גוף הסיפור שלהם מה שהם מספרים זה עצמו הוי כבודו שהרי אין להם מה על דברים אחרים רק לפניו ית' א"כ גוף הסיפור הוי כבודו ית' וגם חוץ מזה הם מגידים באמת הללו ושבחו ית' והוי ההילול שלהם בתרתי וית' השמים מספרים מה שהשמים יכולין לספר איוה דברים זה עצמו הוי כבוד אל וגם ומעשה ידיו מה שמרבה להטיב עם הכל מגיד הרקיע והוי ההילול בפסליים ולכך הביא הילקוט מאמר זה דיש שאין להם מה ולפני הקב"ה יש להם פה ואלו גוף הסיפור שלהם הוי כבודו ית'. והנה לפ"ד הילקוט הנ"ל א"ש מה שהקשה העקרים על הרמב"ם

ד"ן זה דרכו בקודש של רבינו ז"ל בראש ספריו להתחיל בדבר אגדה גם אנו נלך בעקבותיו ונבא בראש איוה מאמרים יקרים, אשר ישמחו כל גפש בצוף יערת דבשם:

א) בילקוטם תהלים (ק"ט) השמים מספרים וכו' אר"ב בשם רשב"ל מי שאין לו ראש בפני הבריות יש לו ראש בפני הקב"ה שנאמר וראש עפרות תכל הים אין לו עינים בפני הבריות יש לו בפני הקב"ה הים ראה ויגוס הארץ אין לה אזנים בפני הבריות ויש לה לפני הקב"ה ארץ ארץ שמעי דבר ה' וכו' השמים וכו' יש להם פה לפני הקב"ה שנאמר השמים מספרים. נראה כוונתו דהוי כפל לשון השמים כספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע ותרתיו למ"ל ולזה כפרש כך דהנה באדם אם מדבר איוה הלול ושבח שלו ית' צ"ן נחשב הילול רק באחת מה שמספר שבחו ית'

פתיחה

הרמב"ם שכתב הוכחה למציאת השם דאם ראינו דבר הנעשה מורכב מב' דברים כגון מאכל הכרוינע הנעשה מחומץ ודבש וראינו שיש דבש בפ"ע או ידוע שבהכרח להיות נמצא גם השני לבדו היינו חוזק' וכמו כן הוי בעסק העולם שרוב הבריאה יש שהם מניעים אחרים ומתנועעים מאחרים כמו עולם המלאכים הם מתנועעים ממנו ית' ומניעים לעולם הגלגלים ועולם הגלגלים מתנועעים מעולם המלאכים ומניעים לעולם השפל הנה וא"כ יש מורכב משניהם להיות מניע ומתנונע ונמצא גם מתנונע לבד כמו העולם השפל הנה ובפרט הארץ שיש מתנונע ואינו נניע ונניע א"כ מכה זה הוי הכרח שיש להיזק מין הנמצא בפ"ע שיהי' רק מניע ולא מתנונע מאחר והיינו הוא ית' כן תוכן דברי הרמב"ם והקשה עליו הרב בעל העקרים שהרי חזינון שהאדם הוא מורכב חי מדבר ויש חי שאינו מדבר כגון כל הבהמות ובע"ח וא"כ אעפ"כ לא נמצא שיהי' מי שידבר ואינו בעל חי עיי"ש והנה עפ"י דרכו נראה לפרש מ"ש לבן ליעקב ועתה הלך למת כי נספך נספכת לבית אביך למה נגבת את אלהי ולכאורה מה שייכות זה לזה ומה ענין הקדמה זו לכאן וכי בלא זה לא הי' יכול לשאול למה נגבת את אלהי אך י"ל דהנה ענין התרפים הי' שהיו מדברים והי' שואל בהם מה שרוצה והם משיבין לו וכמ"ש ושואל בתרפים וא"כ לפ"ז יש מדבר מה שאינו בע"ח דהתרפים לא היו בע"ח והיו מדברים וא"כ זה ידע לבן שיעקב לא נגבת להאמין בהם רק אמר אולי נגבם יעקב כדי להוכיח מהם מציאת השם דכיון שנמצא מדבר ואינו חי נשאר הוכחת הרמב"ם אמין וחזק כיון שיש מורכב ויש מתנונע לבד יש מניע לבד גם כן ולכך שאל לו לבן דבשלמא אם היית הולך למקום שהם חלושי אמונה במציאת השם וצריכין הוכחה ולכך י"ל שפיר דלקחת את התרפים כדי להוכיח בהם על מציאת השם ויכלחו ולכך טען כיון דהלך הלכת כי נספך נספכת לבית אביך ושם הוי ראש האמונה ומחויקים באמונת השם בלי הוכחה זו א"כ למה נגבת את אלהי ושם א"צ בראיות התרפים שהם מדברים נמיהו י"ל כיון דמדברים רק ע"י כישוף אין זה הוכחה) אכן מהילקוט הנ"ל שכתב השמים אין לו מה למטה ויש להם מה לפני הקב"ה א"כ שייך לו ודיבור גם בשמים אף שאינו בע"ח וא"כ חזר

הוכחת הרמב"ם למקומו. ובהו א"ש גוף דברי הילקוט מ"ש השמים מספרים כבוד אל ואשו הם לבדן מספרים כבוד אל הלא ישראל זמלאכים ושרפים הכל מספרים כבוד אל אך לפ"ש א"ש דדוקא השמים מספרים כבוד אל דהיינו דל"י השמים לא הי' מוכח על מציאות ית' כהוכחת הרמב"ם ד"ל האדם יוכיח שיש חי מדבר ולא נמצא מדבר ואינו חי אך כיון שיש שמים שמדברים ומספרים ואינו בע"ח א"כ נמצא מדבר שאינו בע"ח לכך הוי הוכחת הרמב"ם אל"ם טובא ולכך אמר השמים מספרים ממנו מוכח כבוד אל שיש מניע ואינו מתנונע וז"ש אה"כ שאף שלא שמענו מהם מ"מ יש להם פה ודיבור רק שאין אומר ואין דברים בלי נשמע קולם שרק מהם אין אומר ואין דברים לאו שאין להם כח הדיבור כי ודאי יש להם כח הדיבור רק שלא נשמע קולם למטה אבל דיבור יש בהם ולכך בכח דיבורם נשמע כבוד אל שיש מניע ראשון כהוכחת הרמב"ם ובהו יובן מ"ש (בישעי' מ') ואל מי תדמינוי ואשוח יאמר קדוש שאו מרום ענייכם כלומר שאל מי שתרוצ לדמות אותי להוכחה על מציאותי ואשוח אהי' שוה לו ממש כי אם תרוצ להשוות אותי להוכחת הרמב"ם הנ"ל למורכב משני דברים ויש נמצא מין אחד שבהכרח יהי' נמצא גם השני גם לדמיון זה אשוח ולא תקשה לך מכה הדיבור שלא נמצא מדבר ואינו בע"ח שהרי שאו מרום ענייכם ותראו שיש לו כח הדיבור אף שאינו בע"ח לכך גם להוכחה זו אני דומה, וגוף דברי הילקוט מ"ש אתה מוצא שיש מי שאין לו פה למטה ויש לו פה לפני הקב"ה יתכן הכונה ע"ד מ"ש העקרים במאמר פרק שירה מה שמונה והולך שכ"א אומר דאין הכונה אמירה ממש שכ"א אומר כן בפה רק הכונה שמתבטע כל אחד יש להוכיח מטנו צורך עבדות הבורא כמ"ש מלפנו מבהמות ארץ ומעוף השמים יתחבנו וכן אמר לך אנך ומלא עצל ראה דרכיך וחכם ולכך יהי' הכונה מ"ש כלב אומר וכדומה כלשון הש"ס שאמר זאת אומרת והכונה שממנו מוכח כן וכך הוי כאומר בסיו ולכך שם נמי הכונה כן שמכל ברי' כפי טבעו יש להוכיח ממנו מדה טובה לעבדות השם ותוי כאלו כ"א אומר כן בסיו וז"ש הילקוט כאן דהנה למילי דעלמא הוי באמת אין פה לשון נברא שאינו בע"ח אבל למילי דשמאי יתכן אף לכי שאינו בע"ח יש לו פה שהרי גם

שמה"ש משתמשין בו שגם הם אין עושין עמלי"ם רק לשמה ופסתה יובן דהנה קודם התפלה צריך לפסוע ג' ופסיעות כאדם הניגש לדבר לפני המלך ובמדרש פ' ויגש הגשש לתפלה שאמר ויגש אברהם ויאמר ולפיו הנה אם האדם מכיון בתפלתו עמלי"ם אין תפלתו שוה דאין תאות האדם וצדכו שוה פעם מתאוה לזה ופעם לדבר אחר אבל אם מכיון בתפלתו רק לעבוד אותו ית' לשמו בלי שום פניה אז הוא תפלתו שוה תמיד התכלית אחי וז"ש ע"ד המליצה העומד בתפלה צריך שיכוין את רגליו שרגליו הניגשות לתפלה יכוין שיהיו תמיד התכלית אחד להם בשוה והיינו כיון לכתוב ורגליהם רגל ישרה דהמלאכי אין מכווני' לשום תכלית רק לעשו' רצון קונם הוי להם רגל ישרה שתמיד הוי קרבתם לעבוד השם בשוה וכיון שצריכין ישראל להדמות למה"ש כמאמר מי גילה רו זה וכו' כמו כן בתפלה יכונוו לבס כמה"ש ולכן אמר צריך שיכוין את רגליו. וזה כוונת חז"ל עוד באמרם כל הקובע מקום התפלתו אלקי אברהם בעזרו וכשמת אומרים עליו הוי חסיד הוי עניו מתלמידיו של אברהם. אבינו דהנה רמז קביעות מקום באיני' פרמו על קביעות מחשבתו תמיד התכלית אחד ולכן אמר ה' מכיון כל פעם לשם תכלית אחר ה' גם בפועל מתפלל כל פעם במקרא אבל אם מכיון בתפלתו תמיד לש"ש גם בפועל קובע מקום תמיד במקום אחד כי זה הוי רמז לזה ולכן אמר כל הקובע מקום תפלתו אלקי אברהם בעזרו שגם הוא לא התכוין עמלי"ם בעל הפלאה במשאחז"ל בהגינת גבי הקהל הנשים וכו' טף למה באין כדי ליתן שכר למביאיהן ואמר גבי ליתן שכר למביאיהן במדרש אשרין אברהם אבינו שראבי"ע יצא מתלצין דהיינו שגם אברהם לא ה' עובד עמלי"ם רק לעשות רצון הבורא כמ"ש למען אשר יצוה וכו' למען הביא ה' על אברהם את אשר דיבר עליו עיי"ש בבחי' כתבנו עוד דמעשה נמי מוכח שלא כיוון עמלי"ם דאיהו שרר יקוה אברהם לקבל עבור שתימת בנו הרי הכל הוי כלא נגד בנו כמו שאמר לו הקב"ה שדרך הרבה מאד אמר מה תתן לי ואנכי הולך עירירי אי"כ לא החשיב כל העוה"ב והעוה"ז נגד בנים ואיך אח"כ רצה לשחוט בנו עבור שכר ובעי"כ עשת זה רק לעשות רצונו ית' ולכן אמר לו עתה ידעתי כי ירא אליקים אתה ולא לקבל פרס והנה העושה

במנו אפשר ליקח ראי' לעבודת השם הוי זה באמירה לו כמ"ש בפ"ש שכ"א אומר וכו' וז"ש אתה מוצא שיש שאין לו מה למטה ויש לו מה לפני הקב"ה כלומר לפניו כביכול נחשב כיש לו מה כיון שאפשר ליקח ממנו ראי' לעבודת השם היינו אמירה דילי'. ובוה א"ש דברינו בישוב הרמב"ם שכוונתו כך שמה שנעשה מורכב ויש מין אחד לבדו יתחייב שיהי' מין השני נמי לבדו שיהי' לו יחוס בשום צד בתורת מין השני לבדו ואין לו שום יחוס למין האחר ולכן גם בכח הדיבור שיש חי מדבר ונמצא בע"ח ואינו מדבר ואם שחיו אינו חיים בעצם כי האדם נקרא חי אבל בהמה אין חיי' חיים רק על צד הדמיון נחשב כחי כמו כן נמצא להיפוך שיש שאין בע"ח ויש לו יחוס אל הדיבור כי מה שניכר מכ"א טבעו ומזגו שאפשר ליקח ממנו למוד מדה טובה היינו אמירה שלו יש לו יחוס אל השם הדיבור וכמ"ש העקרים שזה הוי אמירה וכמ"ש בילקוט יתרו בשסוק ויאמר למשה כתב שלח הרי הכתב נחשב כדיבור ובוספוקי מוכח דרמזיה נחשב כדיבור ולכן הי' מה שמוכח מזה מדה טובה נחשב כדיבור ואף שאינו דיבור ממש מ"מ שוה למין השני כי גם חיי בהמות אינן חיים ממש ושוב זה כנגד זה ולכן בו ית' כיון שארץ מתנוגע ואינו מניע כלל צריך להיות כמו כן דמיון השני שוה לו שיהי' מניע ממש ולא מתנוגע כלל כי בדמיון מי אחד מוכרח להיות השני והבן:

ג ברכות פ"ק אריב"ח משום ראבי" העומד בתפלה צריך שיכוין את רגליו שנאמר ורגליהם רגל ישרה. נראה הכונה עמ"ש הרב העקרים מאמר ג' פ"ה עה"ס ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו דהיינו שהמלאכים אין עושים לשום תכלית שכר וע"מ לקבל פרס רק לעשות רצונו ית' מה שהוא מצוה להם וז"ש עושי דברו ולא לשם עמלי"ם רק זה תכלית עשייתם לשמוע בקול דברו לקיים מאמרו ית' שהוא גזר כן עיי"ש ופרשתי בזה מכבר מאמר חז"ל בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע אמר הקב"ה מי גילה רו זה לבני לשון שמה"ש משתמשין בו שנאמר עושי דברו והדר לשמוע וכתבנו דהכונה כנ"ל שישראל אמרו נעשה ותוכן עשייתנו לא יהי' עמלי"ם רק מכה ונשמע לקיים קודויו ית' ולכן אמר מי גילה רו זה לבני לשון

האיש משה עניו מאד ומדת הענוה מביא לידי כך שדומה בנפשו שהוא אינו כלום ואין מעשיו כלום ואיך יבקש שכר כלל ולכך כל הקובע מקום לתפלתו ומורה תוכן מעשיו על כוונתו כי מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו כי כוון רק לכונה אחת לשם שמים לעשות רצונו ולא לקבל שכר לכך כשמת אומרים עליו הי חסיד הי עניו מתלמידיו של א"א שגם הוא לא כוון עמל"ם רק לעשות רצונו ית' וא"ש ונכון בעזרה"י יהא רעוא שנהי' נאה דורש ונאה מקיים לעשות כן ויהי נועם ה' עלינו וכו' :

העושה שלא עמל"ם זה הי מדת חסיד שעושה לפנים משורת הדין כי מן הדק מותר לעשות עמל"ם שהרי התורה יצדה כן כמה פעמים ואמרו האומר סלע זו לצדקה ע"מ שיחי' בני הרי זה צדיק גמור אי"כ מוכח דצדיק הי העובד עמל"ם אבל אינו נקרא חסיד אבל העובד שלא עמל"ם נקרא חסיד וכן הי בזה מדת עניו שדומה בנפשו שאינו עושה כלום ואין מניע לו שום שכר וכדמצינו במשה שנאמר ואתחנן וביקש רק מתנת חנם כמשאחז"ל והיינו מכה ענוה שבו כמ"ש

השומרה.

הי פטור מלשלם רק דני"מ אם הל החיוב אז עכ"פ לצ"ש חייב לשלם וכן אם חפס לא מפקינן מיני' אבל אם אין החיוב הל אז אף לצ"ש פטור ותפיסה לא מהני אי"כ בזה י"ל דאינו דומה לשכירות דעלמא דשם הל החיוב מדינא אז הל אף בדבור אבל בזה כיון דאף אם יתחייב לא יצטרך לשלם אי"כ גרע כח שכירות זח י"ל דנהי דלצ"ש חייב היינו אם גולו ממש או הויקו היזק ממון ממש או אם עשה איזה קנין להתחייב בו אבל בדבור בעלמא כיון דאינו רק דיבור והוא דיבור גרוע חי במקום מיתה או מלקות י"ל דלא הל החיוב בדבור כלל ואפשר דבזה נסתפק המהרי"ט והרא"ש מיירי היכא דליכא חיוב מלקות או מיתה ולדינא צ"ע בכל זה :

רס"י ע"א, ודנהי בהיתוי בזה ראיתי במשל"ם פ"ד מאיסורי מזבח הלכה י"ג שהביא דברי מהרי"ט בחי"ב חלק ח"ר"מ סי' כ"ו שכתב וז"ל ושמא אפי' חיוב אין כאן עליו כיון דאמר לה בטלה זה והיא לא זכתה בו והמשל"ם כתב עליו דמפורש הוא בהרא"ש שחייב לשלם בתורת שכירות עכ"פ עיי"ש והובא בהרא"ש ר"פ השוכר את הפועל ואני תמה יותר דהרי קר המהרי"ט ג"כ מבואר שם בהרא"ש ותירוצו זבאמת הי' נראה לחלק הענינים דהיכי דליכא חיוב מלקות ומיתה בענין שאינו פטור מכה קלבד"מ אז ודאי הי' כמו שכירות דעלמא דנתחייב בלי קנין כן הי' בזה אבל היכא דשייך חיוב מיתה או מלקות בענין דאף אי נימא דהל החיוב לשלם מ"מ אלו תבעי ל"י בדינא קמן

